

Diversi Tractatvs

Coloniae Agrippinae, 1629

Qvæstio III. Quid particulatim de translatione sagarum ad earundem
conuenticula sentiendum: an vere, & qua ratione à diabolo transferantur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61359)

& velocitatis perfectione. Dixi tamen, si mobile resistentiā habeat: hinc enim tantum, & non ex ipsa præcise magnitudine mobilis petenda est limitatio & determinatio virtutis motiæ. Quod si corpus resistentiā ad motum non habeat, vti est cælū, nil obstat: quo minus aliud maius etiam in infinitum syncategorematice ab Angelo moueri possit, vt recte Suarez lo. cit. & particulatim dicitur *disp. 6 q. 4. dub. 3. ad 1. p. S. Th.* Sicut ob eandem causam diximus supra, posse Angelum non resistentiā etiam superiorem à quolibet inferiori Angelo moueri.

E contrario, si mobile resistentiā habeat, vt habent omnia graua, imo etiam omnia sublunaria, siue ex se, siue ex parte medij, fieri poterit, vt mobile tantæ sit resistentiæ, quæ ab Angelo naturaliter superari non possit, vti credibile est, re ipsa ob hanc quoque causam, etiam abstrahendo à lege Dei hoc impediēte, rotam terram ab vno Angelo moueri non posse. Vti vero nonnulli docuerunt, posse Angelum seipsum maiori & maiori celeritate in infinitum mouere, eo quod resistentiā non habeat, ita existimat Suarez hic non improbabile, posse Angelum qualibet maiori celeritate in infinitum mouere cælum, aliudue mobile, quod nullam resistentiā habeat: sed contrarium est verius, vt ipsemet fatetur: & suo loco dictum supra *disp. 5 q. 2. du. 8. ad 1. p. S. Th.* De motu vero cælorum per Angelos pluribus age-

tur d. 6. q. 4. dub. 3. ad 1. p. S. Thom.

QVÆSTIO III.

Quid particulatim de translatione sagarum ad earundem conuenticula sentiendum:

an vere, & qua ratione à diabolo transferantur.

Ad S. Thomæ p. 1. q. 110. art. 3.

QVia generalis doctrina per se parum vtilitatis habet, nisi quo ad opus est etiam ad particularia, velut ad praxin possit applicari operæpretium est, illam multorum iudicijs ventilatam quæstionem, cum tradita hæctenus doctrina coniunctam discutere, An nimirum, & qua ratione sagæ seu striges, vtriusque sexus, à dæmone vere & corporaliter transferantur, ad nocturna illa, qua omnium ore celebrantur, conuenticula, in quibus omnis generis nefaria crimina, nefandaque voluptates exercent. Quæ quæstio tametsi de sagis rite ferenda non parum habeat momenti, non tamen ad tribunalia iudicum, sed cathedras Theologorum ventilanda pertinet, vtpote ex principijs Theologicis potissimum, non ex fori legibus decidenda.

Sunt autem hac de re vniuersim due scriptorum sententiæ. Prima vniuersim negat, sagas siue striges vere & corporaliter ad eiusmodi conuenticula à dæmone transferri, rati eas translationes solum esse phantasticas, & delusiones imaginarias, à dæmone huic hominū generi immittas

vt somnijs delusi existiment, se vere corporaliter à dæmone transferri, cum re ipsa tamen domi immobiles perseuerent. Ita sentiunt non solum A catholici Scriptores communiter Wierus, Godelmanus, Agrippa, & Sectariorum huius temporis Antesignani. Lutherus & Melanchthon, quos refert Martinus Delrius lib. 2. *Disquisit. Mag. qu.* 16. sed ex ijs etiam qui Catholicum nomen profitentur, non pauci Iureconsulti seu physici apud eundem, tum Itali, in quibus Ponzinibius, lib. *sing.* Porta, Alciatus, tum Galli, speciatim Duarenus, Aerodius, Michael Montanus, & ex Hispanis, F. Samuel lib. *sing.* Author Fortalitij, Martinus de Arles: denique ex Germanis, Philippus Camerarius, Vlticus Molitor, Leonardus Vairus, & alij.

Cuius quidem sententiæ fundamentum præcipuum perit ex Iuris Canonici decreto, *Can. Episcopi* 26. q. 5 qui tribuitur ibidem Concilio Aquirensi seu Ancyrano c. 1. Verba autem Canonis ita habent: *Episcopi, eorumque ministri, omnibus modis elaborare studeant, vt perniciosam, & à Zabulo inuentam sortilegam magicam artem, ex parochijs penitus eradiciant; & si aliquem virum aut mulierem huiusmodi sceleris sectatorem inuenerint, turpiter debonestatum de parochijs suis eiciant.* Ait enim Apostolus (ad *Tic.* 3.) *Hereticum hominem post primam & secundam correptionem deuita; sciens quia subuersus est, qui huiusmodi est. Subuersi sunt, & à diabolo captiui tenentur,*

qui relicto Creatore suo, diaboli suffragia querunt: & ideo tali peste debet mundari sancta Ecclesia. Hæc prima pars Canonis est, Sequitur altera.

Illud etiam non est omittendum, quod quedam scelerata mulieres, retro post Satanam conuersæ, demonum illusionibus & phantasmatis seductæ, credunt & profitentur, se nocturnis horis, cum Diana Dea Paganorum, vel cum Herodiade, & innumera multitudine mulierum, equitare super quasdam bestias, & multarum terrarum spatia intempesta noctis silentio pertransire, eiusque illusionibus obedire, velut domina: & certis noctibus ad eius seruitium euocari. Sed vtinam hæc sola in sua perfidia perissent, & non multos secum ad infidelitatis interitum pertraxissent. Nam innumera multitudo, hac falsa opinione decepta, hac vera esse credunt, & credendo à recta fide deuiant, & errore paganorum inuoluuntur, cum aliquid diuinitatis, aut Numinis, extra vnum Deum arbitrantur. Hæc est propositio de sagarum eius temporis crimine & infideli persuasione, sequitur decretum & constitutio, cui simul adiungitur ratio & declaratio.

Quapropter Sacerdotes per Ecclesias sibi commissas, populo Dei omni instantia predicare debent, vt nouerint, hæc omnino falsa esse, & non à diuino, sed à maligno spiritu talia phantasmata mentibus fidelium irrogari. Siquidem ipse Satanus, qui transfurat se in Angelum lucis, cum mentem cuiuscumque muliercula ceperit, & hanc per infidelitatem sibi subiugauerit, illico transformatur in diuersarum species personarum, atque simi-

licu-

litudines, & mentē, quam captiuam tenet, in somnijs deludens, modo lata, modo tristia, modo cognitas, modo incognitas personas ostendens, per deuia quaeq; deducit: & cum solo spiritus hoc patitur, infidelis mens hoc nō in animo, sed in corpore euenire opinatur. Ad confirmationem autem rationis spectant sequentia.

6 Quis enim non in somnijs, & nocturnis visionibus extra se educitur, & multa videt dormiēdo, quae nunquam viderat vigilando? Quis verd iam stultus & hebes sit, qui haec omnia quae in solo spiritu sunt, etiam in corpore accidere arbitretur? cum Ezechiel Propheta (c. 1. 2. & c.) visiones Domini in spiritu, non corpore vidit, & Ioannes Apostolus Apocalypsis Sacramentum, in spiritu, non in corpore vidit & audiuit sicut ipse didicit, statim inquit (Apocal. 1. v. 10.) sui in spiritu. Et Paulus 2 (Cor. 1. 2.) non audet dicere, se raptum in corpore. His denique subiungitur conclusio Canonis, in qua definitio repetitur & extenditur.

7 Omnibus itaque publice annuncian- dum est, quod qui talia, & his similia credit, fidem perdit, & qui rectam fidem in Domino non habet, hic non est eius, sed illius in quem credit, id est, diaboli. Nam de Domino nostro scriptum est, (Ioan. 1. v. 3.) Omnia per ipsum facta sunt. Quisquis ergo aliquid credit posse fieri, aut aliquam creaturam in melius aut in deterius immutari, aut transformari in aliam speciem, vel similitudinem, nisi ab ipso Creatore qui omnia fecit, & per quem omnia facta sunt, procul dubio infidelis est, & pagano deterior. Ita Canon.

8 Ad quem, vt apparet, respiciens Burchardus lib. 19. c. de arte magica, ita

scribit: Credidisti, vt aliqua femina sit, quae hoc facere possit, quod quaedam à diabolo decepta, se affirmant necessario & ex precepto facere, id est, cum demonum turba, in similitudinem mulierum transformata (quam vulgaris stulticia Holdam vocat) certis noctibus equitare debere, super bestias, & in eodem se consortio annumeratam esse, si particeps fuisti istius incredulitatis, annum vnum per legitimas serias poenitere debes. Ex quibus satis patet fundamentum primae huius sententiae.

9 Sed nihilominus vera & certa est contraria sententia, striges non raro etiam verè & corporaliter ad sua illa conuenticula à dæmone transferri. Ita nunc habet communis Theologorum ac Iurisperitorum inter Catholicos sententia: quam ex Theologis tradit Guilielmus Parisiensis part. vlt. de vniuerso cap. 23. Abulensis inc. 4. Matth. qu. 47. Syluester v. Hæresis n. 3. Caietanus 2. 2. q. 95. art. 3. Alphonsus à Castro de her. punit. cap. 16. Sixtus Senensis l. 5. Biblioth. annot. 73. Victoria relect. de Mag. q. 7. Picus Mirandulanus l. 3. dialogo strix, Angles in 2 q. vn. de Mag art. 4. Binsfeldius conclus. 11. Deltrius lib. 2. Disquisit. quest. 16 & lib. 5. sect. 16. & apud eundem ex Canonistis Turrecremata, Remigius, Grillandus, Bafinus, Pegna, Arnoldus & Malleus Maleficarum; quos sequitur Nauarrus Man. cap. 11. numer. 28. Idem habet Inquisitorum fidei à summis Pontificibus constitutorum, & omnia in Italia, Hispania, Germania, Gallia, Ecclesiasticorum tribunalium communis sensus & praxis, vt videre est, tum

h 2 ex

ex gestis & fama publica, tum ex diuersis Bullis Pontificum ad Inquisitores fidei conscriptis, speciatim Innocentij VI, Iulij II, Adriani VI, Clementis VII. relatis apud Binsfeldium edit. vlt. & Delrium lib. 5. sect. 16.

Idque probatur non solum constâri & concordi confessione ipsorum vtriusque sexus veneficorum; sed etiam alijs varijs aliorum experimentis. & oculari inspectione, quibus fides sine temeritate denegari non potest, vt videre est apud citatos.

Quibus accedit Theologica ratio. Nam vt q. 1. & 2. probatum est, Angeli boni quam mali habent naturalem vim & potentiam corpora localiter mouendi, qua proinde etiam dæmones re ipsa facillè vtuntur; sic ubi & ipsi hoc suis rebus opportunum esse norint; & Deus, vt id faciant, permiserit: non est autem ratio, cur vniversim Deus id fieri prohibeat: cum & olim in rebus alijs, & in seipso fieri hoc permiserit; & potestatem sæpè non minorem permittat dæmonibus, ad alia mala hominibus inferenda, vt in Energumenis videre est.

Ceterum qua ratione hæc veritas cum citato Canone conciliari possit, non eodem modo explicant auctores. Nauarrus *loc. cit. Man. cap. 11. numer. 38.* citatum Canonem ita explicare videtur, vt communiter quidem & regulariter locum habeat: nihilominus in aliquo raro casu etiam oppo-

situm verum habere possit. Ita enim cum hunc Canonem citasset, scribit: *Peccat mortaliter qui credit, veneficos, aut veneficas, vel striges corporaliter per aera vehi, ad diuersa loca, vt illi existimant. Quamuis credere, quod aliquando, licet raro, dæmon aliquas de loco in locum, Deo permittente, transportet, non est peccatum: & experientia Iudicum comperit, in Germania, & traditur in malleo maleficarum & probatur rationibus late deductis ibidem.*

Ita Nauarrus; in quæ sensum etiam citatum Canonem intellexisse videtur Caietanus *loc. cit.*, quem pro se allegauit Nauarrus. Verum si Canonis mens fuit, penitus negare translationem, non licet exceptionem ab eo facere.

Alij verò putant, hunc Canonem non spectare ad nostri temporis striges; sed alias mulieres illas, quæ describuntur in eo Canone: quasi nostræ quidem corporaliter transferantur; non tamen de illis hoc sentire fas sit, ita definiente Canone.

Ita Alphonsus à Castro *l. 1. de punit. heret. cap. 16.* sed reuera parua est differentia inter vtrâque mulieres; nec quoad translationem ratio vlla diuersitatis, cur illæ solum phantasticè, hæc reuera transferri à dæmone existimari possint, vt rectè etiam Vasquez *ad 1. p. S. Thom. disput. 184. cap. 3. num. 16.*

Alij vt breuius, & vndiquaque ab hoc Canone se expediant, putant, hunc

huac Canonem nullius auctoritatis esse. Quod fufe persuadere conatur Delcius *libr. 5. Disquisit. Mag. sect. 6. & 16.*

II Equidem de hac re sane graui & difficili ita iudico. *Primum* existimo, huic decreto Ecclesiastici Canonis auctoritatem derogari non posse: quod his rationibus probatur.

I. Quia Canō hic corpori Iuris Canonici, & iā olim ab antiquo, & nouissime à Gregorio XIII. recognito & approbato, ita insertus est, vt nullo verbo aut signo, quod in alijs supposititijs fieri solet, ei Canonis Ecclesiastici auctoritas abrogetur.

II. Quia glossa, alijsque Canonistis & interpretibus *ibidem* ita receptus est, vt nec vnus quod sciam Canonista eum repudiet, quem ita etiam, vt diximus, recipiunt Burchardus, Nauarrus *locis citatis*: nec Theologi hactenus eum repudiarunt; sed defendit recens etiam Suarez *tom. 7. de relig. lib. 2. de superstit. cap. 16. num. 26.* nec dubitant Vasquez *ad 1. p. 2. Thom. disputat. 184. cap. 2. & Valentia disp. 4. q. 2. pun. 2.*

Durum est autem in materia propriè Canonica concernente, à communi Canonistarum omnium ceterorumque Doctorum sententia recedere.

III. Idem Canon prima etiam origine sua maximè & vetustissimè auctoritatis esse comprobatur; cum

fit vel ipsius Concilij Ancyranum I. vt Gratianus, & communiter Canonistæ, & Doctores in decreto *ibidem* notarunt; non quidem vnus ex ordinarijs eius Concilij Canonibus, sed ex quadam appendice, seu generali decreto ab eodem Concilio edito, vt referunt Binius *tom. 5. Conciliorum* (vbi etiam Concilium illud Ancyranum refertur approbatum à Concilio Nicæno) & Caranza *in summa Conciliorum*, sub finem Concilij Ancyranum, vbi refert, id approbatum à synodo Trullana *capit. 2.* vel certe sit Damasi Papæ, è quodam Concilio Romano, vt sentiunt Baronius Anno Christi 314. & Binius *loc. citat.*

Quandoquidem prorsus similia leguntur in vita Damasi Papæ, quæ exstat Romæ, in *peruetusto de vitis Sanctorum Codice S. Mariae Maioris*; vbi postquam reliqua relata essent ex synodo Romana, in qua Damasus Macedonium & Apollinarem damnauit, adiungitur, *anathematizatos in ea synodo esse, maleficijs, superstitionibus, & incantationibus seruientes*: ac simul, ne quis alio hoc trahat, expressa sit mentio earum mulierum, quæ putabant, *se nocturno silentio cum Herodiade, & vniuersa multitudine mulierum super bestias equitare, & multa terrarum spatia peragere*, vt refert recens quadam annotatio Gregoriana editionis Decreti.

Et fieri etiam potest, vt Canon ille à Concilio Ancyranum dudum edit

editus, denuo quasi reuocatus, & ad praxin reuocatus fuerit de decreto Damasi, & bene Suarez loco cit.

IV. Accedit, quod de mulieribus illis eadem habentur tom. 3. Augustini lib. de spiritu & lit. cap. 28. qui etsi non sit Augustini, sed authoris non paulo recentioris est tamen liber doctus & pius, vt censet Bellarminus lib. de scriptoribus Ecclesiasticis in Augustino: & multo verisimilius est, hunc auctorem ex illo decreto partem descripsisse, quam contra.

V. Denique nullum est firmum argumentum, quo probetur, Canonem illum supposititium esse, imò nullum ferè aliud, quam quod à materiæ in eo decisæ & assertæ inconuenientia nouiter à nonnullis desumptum est; quod argumentationis genus ad conuellendam antiquorum scriptorum, & antiquitus receptorum authoritatem, & per se odiosum, & sæpè fallax, & hoc loco importunum infirmum que est; cum sine vllò absurdo illius doctrina recte explicari & defendi possit, vt mox dicetur.

Neque admittere aut credere possumus, quod sine sufficienti probatione asserit, an suspicatur Delrius cit. lib. 5. sect. 6. quædam quæ scilicet minus probantur, à Burchardo, vel alijs inserta; cum ea dudum ante Burchardum, siue in decretis ipsius Concilij Ancyran, siue in vita Damasi, legantur; vt taceam auctorem libri de spiritu & litera locis citatis. Ex quibus omnibus concludimus, hunc Canonem, secundum id, quod in eo per se

& principaliter intentum ac definitum est, planè habere vim Ecclesiasticæ regulæ. Et hoc est primum pronuntiatum, quod de hac re statuimus.

Secundo dico, priorem partem citati Canonis nihil habere difficultatis, sed plurimum utilitatis & solidæ prouidentia: vt magi scilicet & venefici deprehensi turpiter dehonestati, ex Ecclesia seu fidelium cōgregatione eijciantur. Ex quo patet etiam crimen hoc iam olim à foro imprimis Ecclesiastico fuisse dijudicatum: id quod postea etiam Ecclesiæ praxis nõ immerito obseruauit. Cum enim per se Magiæ, Infidelitatis, Idololatriæ, & sacrilegij crimina, quæ in veneficis præcipua esse solent, planè ad forum Ecclesiasticum spectent, ac simul etiam circa contra consuetudinem nefariam cum diabolo, aliorumq; maleficiorum perpetrationem, quæ plures sæpè difficultates sese ingerant, quæ non solum prudentem Iuriscōsultum, sed & acutum quoque Philosophum, grauemque Theologum exercere ac dubium reddere possint, planè optandum videtur, vt præter humani Iuris peritorum prudentissimos quosque & pijsimos Iudices, etiam Theologus grauis & eruditus, tam graui ancipitique & periculoso Iudicio, quasi Inspector siue director adiungatur; eo saltem loco futurus, quo commode ab alijs cōsuli possit. De quo plura Tractatu de processu aduersus sagas.

Tertio. Sed & quod ad posteriorem eiusdem

eiufdem Canonis partem attinet, in qua de mulierum translatione agitur, cum omnes quidem fateantur; ſæpenumero mulierculas illas præſtigijs ac ſomnijs à diabolo immiſſis deludi, vt exiſtiment, ſe verè transferri, cum reuera non transferuntur: illad mihi etiam ſimul perſuadeo, non malè, nec imprudenter ſcripſiſſe Caietanum, & Nazærum *locis citatis*, qui cenſent, ſæpius quoad hoc deludi ſagas, quam verè localiter transferri; quod etiam ſentit Vaſquez *d. 18. q. 6. 3.*, etſi poſt Iaquerium, Sprengerum, Binsfeldium, contrarium ſentiat *Deletrius l. 5. ſect. 16.*

Moueor his rationibus. I. Quia modus hic operandi, & per deluſiones phantaſticas decipiendi hominè, magis eſt familiaris & conſentaneus dæmoni, qui mendacij Pater eſt, & ab impoſturiſ diabolus dicitur. Patet hoc in alijs eiufdem operibus, quæ erga ſagas exercet, vt cum pecunijs, epulisque falſis & præſtigiolis ſæpiſſimè ſagas decipit & ludificat. Et cum dæmon ex aſſenſu & approbatione etiam phantaſticorum criminum partem propemodum fructum, in animarum perditione, Deique offenſa poſitum, habeat, parum ipſius intereſt, virtutene, vt ita dicam, an fraude viuat, animasque irretiat.

II. Deluſio eiufmodi phantaſtica, facillima eſt diabolo, iuxta doctrinam generalem S. Thomæ *1. 2. q. 111. a. 3. & q. 116. de male a. 11.* præſertim circa id genus mulierculas pathicas & plerumque ſemifatuſas, ſi non etiam,

vt Caietanus loquitur, *inſenſatas ac melancholicas vetulas*. E contraſtio realis illa & corporalis translatio non leui etiam opere & labore cõſtat diabolo: non ſolum quia iumentum quodammodo operam præſtare debet tā vilibus propudijſ; ſed etiam quia in corporibus phantaſticis compingendis, varioque adornando apparatu epularum, ſymphoniæ &c. vario opus eſt labore & induſtria.

III. Cum ſine diuina permiſſione nihil horum à diabolo fieri poſſit, iure creditur, facilius à Deo permiſſi, vt ſomnijs & imaginationibus deludat ſua mancipia, quam externa & reali translatione toties oblectet.

IV. Cum pleræque ex ſtrigibus ſint matrimonio iunctæ, quæ in eodem cum viris thoro cohabitare ſolent, impoſſibile eſſet moraliter, ſi frequenter totis propemodum noctibus à viris abeſſent, quin earum abſentia à viris notaretur: & tamen cum ſæpè decem, viginti, triginta & amplius annis in eo ſtatu veneficij viris cohabitarent, nunquam tamen audimus, à viris aut earum præſentiam fuiſſe deſideratam, aut abſentiam nocturno & ſuſpecto illo tempore animaduerſam. Dicere autem, quod mariti vel ab ipſis vxoribus ſagis, vel à dæmone, immiſſo tam profundo ſomno aut ſomnio, vel etiam ſubſtituto vxoris loco, trabe aut phantaſtico corpore, & inter tot conatus nunquã fallente euentu, quaſi pro arbitrato deludantur, videtur incredibile. Tū quia patribus familias

i

quam

quam plures facile seu ordinariæ seu extraordinariæ solent occurrere causæ rumpendi somnum. Tum quia incredibile est, Deum facile & ad eod frequenter permittere, vt innocui mariti, præsertim etiam alieno corpore substituto, non sine peccati periculo, quasi pro arbitrato diaboli deludantur.

V. Multæ etiam ex his sagis, tum coniugatæ, tum solutæ puellæ, de nocte, tum ferreis clavis in fenestras inductis, tum oclusis foribus cubi- culi, totiusque domus ita quasi ob- septæ sunt, vt nec aperire pronum sit diabolo fores, quin aliquis subinde strepitus audiatur; nec tamen nisi ap- pertis ianuis educere possibile sit, vt inferius dicitur.

13 VI. Ipsemet sagarum confessiones rem sæpe dubiam admodum red- dunt. Tum quia non consentiunt in denuntiatione frequentationis com- uentulorum, quæ inter se compli- ces ipse celebrarint, & adiuerint; tum quia per rimas, fenestras, aut forami- na tã angusta, sæpè etiã in aliena for- ma felis, aut muris, aut auis, à diabo- lo abductas se fuisse confitentur, vt nulla ratio permittat credere, ei- usmodi translationes fuisse veras, & non phantasticas. Præterquam quod aliquæ frequenter, aliæ non nisi raro corporales fieri translatio- nes, præsertim coniugatarum, as- serunt.

VII Viri pij, docti, & prudentes, qui diu eiusmodi sceminarum con- fessionibus audiendis operam de-

derunt, partim & quidem non raro dubij & perplexi redduntur, an re- uera ijs, quæ in hoc genere sibi con- digisse asserunt sage, sit fides habenda; an potius delusæ somnia pro fu- ctis narrent; partim etiam manife- ste experiuntur, non raro delu- siones & somnia esse, quas ipsæ cor- porales translationes esse firmissime sibi persuaserunt.

In quo genere Caietanus, qui tam- en vt apparet, non diu admodum hanc materiam tractauit, duo ex pla- noratu digna refert *cit. 2.2 q.95. art. 3.* cuius verba referre placet: *Cõtingit, in- quit, & secundum interiorem sensum appa- ritiones demonem causare, vel in alienatio- ne à sensibus, siue per nimiam attentionem, accidit superbis contemplatiuis, qui à dæ- mone illuduntur in varijs imaginibus, siue per vnctionem corpoream, vt accidit hijs, qui ire se credunt, vespere quinta feria, ad lu- dos Diana; vel similia diabolica. Sunt enim hac in imaginatione vt experientia teste vi- sum est à fide digna persona, qua mihi nar- raui, se vetulam illam, qua promiserat, se i- turam in suam cameram, nocte illa inuenisse nudam, in propria camera insensibiliten constitutam. Vnde & postea conuertit eam ex tali confusione.*

Ego quoque ab vna muliere amante quendam, scio, quod diabolus vnxit eam nu- dam suadens illi, quod sic duceret eam ad do- mum sui dilecti, & postmodum postquã fuit extra se multo tempore, & crederet se cū dile- cto suo fuisse, &c. inuenit se in suo loco, ita lassatam quod refocillatione indiguit, &c. Et nisi ego declarassem ei, quod imaginatio fuit, & ex tali imaginatione ita lesa esset, nescia-

resiret forte vsque hodie, quod illud non fuerit in veritate. Ita Caietanus; & similia referantur etiam apud Abulensem in cap. 13. Genes. question. 354 Delrium alios, & ab ipso etiam Augustino lib. 18. de ciuit. cap. 18. Est ergo probabile, sapius hac in re deludi sagas, quam verè transferri. Denique hoc saltem etiam probat autoritas citati Canonis; in quo idem etiam non definitur, tamen supponitur, vt dicemus.

14 *Quarto* nihilominus moraliter certum est, sagas quandoque ad eiusmodi conuenticula à diabolo verè transferri; neque id de nostris strigibus, iam ab annis circiter centum quinquaginta publice cognitum (vt post Bernardum Commentem nota. uir Delrium cit. lib. 5. sect. 16.) vlllo modo negari potest, vt superius probatum est. Neque desunt vtilis regulæ, quibus eiusmodi phantasticæ translationes à veris discernantur, vt videre apud Delrium *ibidem*. Sane quidem putandum minimè est, striges à dæmonibus, è quibuslibet etiam occultis locis ita transferri, vt muros ipsos, aliaue vlla corpora penetrènt: sed fit ea ex locis occultis translatio, aut silenter celeriterque remotis, ac mox rursum repositis ianuarum repagulis, aut per caminum, seu fenestram, tali corpori saltem presse capiendo sufficientem; nonnunquam etiã forte tabula remota, ac de nouo restituta; quod de muro fieri ita subito posse, non videtur. De qua re vide Petrum *Tyræum de locis infestis*, & Delrium

lib. 2. quest. 16. & 17.

Quinto. Id verò, quod de reali translatione sagarum diximus, cū definitione Canonis citati non repugnare, ita declaratur. Mens enim & intentio Canonis eò minimè spectabat, vt definiret, an mulieres illæ res ipsa ad nocturna illa conuenticula à diabolo deferrentur; sed an eo modo deferrentur, quo mulieres illæ deferri se iactabant, in ipsius Christianæ fidei perniciem & contumeliam. Nimirum palam affirmando, se veluti ad diuini cuiusdam numinis commercium ac societatem adscitas, non à malo dæmone raptatas, neceo comite deductas, sed Diana Dea olim paganis celebrata siue Herodiade (ad Diuorum itidem felicitatem euecta) euocante ac honorifice ducente, bestiis quibusdam, ad hoc seruitium diuinitus destinatis, inequitantes, multarum terrarum spatia peragere, noctesque certas in eius, siue Dianæ, siue Herodiadis seruitio religiosè consumere.

Id quod cum alij quam plures, inquit Canon, impiè credant, *paganorum errore impiè inuoluuntur; aliquid diuinitatis, aut minimis extra vnum Deum arbitantes*: cum tamen hæc profus sint falsa; eaque phantasmata, non à diuino, sed à maligno spiritu proficiscantur; qui in somnis varijs modis homines, præsertim mulierculas eiusmodi, iam antea per infidelitatem sibi deuinctas, solet deludere. Quo fit, vt cum solus spiritus eiusmodi

i 2 modi

modi phantasmatum illusionem patiarur, mens iam illa infidelitate impiè præoccupata, ea non in animo, sed in corpore euenire opinetur.

Sed & aliorum etiam hominum nullus est, qui non plurimis uisibus & phantasmatibus in somno quandoque deludatur; neque tamen quisquam tam stultus est, qui hæc omnia (in somnijs scilicet uisibus) quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accideri arbitretur. Neque uero vel ipsorum etiam Prophetarum & Apostolorum, speciatim Ezechielis, Ioannis, & Pauli diuinæ uisiones & raptus in corpore, sed in mente acciderunt: quanto ergo minus, mulierculas istas, utcumque diuini spiritus familiaritatem iactent, ipso etiam corpore uerè à diuino quopiam Numine, in alienas terras rapi credendum est.

Palam itaque omnibus denunciandum, eos qui talia, & his, quæ à mulierculis istis impiè iactantur, similia credunt, fidem perdere, ac in diaboli potestatem transire. Unus est enim Deus, & Dominus, per quem facta sunt omnia. Quisquis ergo credit, aliquid fieri posse, aut creaturam ullam in aliam speciem, siue similitudinem posse transmutari, ab alio quopiam Numine, præterquam ab ipso unico Creatore cæli & terræ, infidelis; & quia à uera fide Apostata, pagano deterior est. Hæc tamen Canonis sententia, quam ita etiam communiter tradunt Doctores, speciatim Turrecremata in illum textum art. 3. Abulensis in 6. 13. Gen. 9. 354. Syluester 7. Hæresis 3.

Suarez cit. tom. 1. de relig. 2. de superstit. c. 16. fin. & fere Deiquis lib. 5. sect. 16.

Atque hanc esse ipsissimam mentem, & quasi paraphrasin Canonis illius, quoad posteriorem illam partem, ex ipsis uerbis Canonis aperte intelliget, quisquis hæc interpretationem cum ipso Canone uoluerit conferre: præsertim quando in eo tam aperte Dianæ, paganorum Deæ, fit mentio; simulque dicitur, muliercularum istarum, aliorumque similiarum persuasionem, fuisse cum perfidia & infidelitate coniunctam, & errorem paganorum inuoluisse; cum aliquid diuinitatis aut Numinis, extra unum uerum Deum arbitrarentur. Item cum in ipsa definitione Canonis asseritur, talia phantasmata non à diuino, sed à maligno spiritu mentibus fidelium irrogari. Vbi uides, definitionem Canonis eo non spectare, ut ea translatio quoad substantiam habeatur phantastica, sed ut à diuino aliquo eiusmodi spiritu profecta non credatur.

Et mox quidem in modo diabolice deceptionis explicando, ea ratio inicitur, qua ipsa etiam translatio phantastica esse significetur: potuisset enim alias Canon dicere, trāsferri quidem illas subinde, ac non à diuino, sed à maligno spiritu, Dianæ aut Herodiadis speciem assumente: uerum illud nec definitur, sed solum ut ratio & modus facilis rem definitam explicandi additur; qui ut plurimum fortassis etiam in illis mulierculis à diabolo fascinatis locum habebat; nec uispiam asseritur, trans-

translationem veram à diabolo nunquam fieri, sed non fieri ab aliquo Numine gentilitio, ut secum fieri muliercula illæ palam gloriabantur. Quæ proinde tametsi quoad ipsam substantiam criminis, ipsorumque etiam diabolicorum conuenticulorum impiam celebrationem, cum nostris strigibus planè conuenient: tamen ea gloriatione & sacrilega iactatione alieni Numinis à nostris differebant: tametsi nostræ quoque striges cum vnus veri Dei fidem abiurent, & dæmonis cultui ac venerationi se se addicant, utique alium quoque Deum, nempe diabolum ipsum, sibi pro numine constituant: sed quem tamen palam velut Deum profiteri & iactare non audent.

18 Quo fit, ut neque Burchardus, neque Nauarrus *locis supra citatis*, mentem Canonis satis assecuti fuerint; neque tamen ex eo quicquam argumenti desumi possit, ad probandum, striges nostri temporis à diabolo ad conuenticula illa magica, quantumuis dissita non transferri.

QVÆSTIO IV.

An etiam sit in Angelo naturalis vis seu potentia productiua alicuius substantia vel qualitatis: & quid speciatim de sagarum conuersione in varias formas animalium, tempestatumque noxiarum concitatione sentiendum.

S. Thomas I. p. q. 110. a. 1. & 2.

DE hac re sequentes assertiones itatuo. *Assertio 1.* Non est in Angelis potentia, immediatè aut per se productiua vllius substantiæ; quare nec possunt ipsi vllam formam substantialem per se ac propria virtute producere. Ita Sanctus Thomas I. p. *questione 110 artic. 2.* Bonauentura in *2. dist. m. 8. part. 1. artic. 2. quest. 2.* Albertus *dist. 7. art. 8.* Egidius *quest. 3. art. 1.* Richardus *art. 4. quest. 1.* Durandus *quest. 4.* Scotus *d. 8. quest. vn.* Argentina *quest. 1. art. 2.* Bassolis *quest. vn.* Ferrariensis *3. cont. gent. cap. 10 3.* omnesq; recentiores; quam idcirco etiam Valquez *disp. 218. cap. 1.* vocat *concordem Scholasticorum sententiam*; & Suarez ad *1. p. S. Thom. de Angel. libro 4. cap. 25. nu. 4.* ait, *eam sine magna temeritate non posse negari*. quicquid & Plato olim dixerit apud Augustinum *lib. 17. de ciuit. c. 24.* Angelos ex præiacente materia produxisse res corporeas: alijque nonnulli hæretici apud Irenæum & Epiphanium contra hæres. damnati idcirco in Concilio Bracharenfi *I. can. 8. & 12.* & forte etiam notati ab Apostolo *Colos. 2. vers. 8. & 18.* creationem etiam quarundam substantiarum Angelis tribuerint. Contra quem errorem differit S. Thomas *1. part. quest. 44. art. 1. & quest. 45. art. 1. & 5. & quest. 61. art. 1. & quest. 65. art. 1. & 3.*

Probatur assertio primum auctoritate. Ita enim videtur definitum in Concilio Bracharenfi *cit. can. 8.* vbi dicitur *Si quis credit, quod aliquantas naturas diabolus in mundo secerit: tonitrua & fulgura, & tempestates & siccitates, ipse diabolus*

3 *autho-*